

ΟΜΙΛΙΑ ΑΝΤΙΠΡΥΤΑΝΗ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΠΑΝΤΕΛΗ ΚΕΛΙΡΗ ΣΤΗΝ
ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΗΝ «ΕΙΡΗΝΙΚΗ
ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ»

Ξενοδοχείο «Κλεοπάτρα», Λευκωσία
3 Δεκεμβρίου 2022

**Ο Κοινοτικός Ενοριακός Τρόπος Ζωής στον Ελληνικό
Πολιτισμό: Προϋποθέσεις για μια Αληθινή Επιστροφή**

*«Των Ελλήνων οι κοινότητες φτιάχνουν άλλο γαλαξία,
είτε με τις αρχαιότητες είτε με Ορθοδοξία»*

Διονύσης Σαββόπουλος

Με ιδιαίτερη χαρά αποδέχθηκα την ευγενική πρόσκληση του Δήμου Κυρηνείας για να συμμετάσχω και ομιλήσω στο 13^ο Συμπόσιο του, το οποίο τιτλοφορείται «Ειρηνική Επιστροφή στην Κερύνεια μετά την λύση του Κυπριακού - Γραφείο Επιστροφής Δήμου Κερύνειας». Η ομιλία μου φέρει τον τίτλο «Ο Κοινοτικός Ενοριακός Τρόπος Ζωής στον Ελληνικό Πολιτισμό: Προϋποθέσεις για μια Αληθινή Επιστροφή». Όπως θα φανεί παρακάτω, κεντρικό σημείο της εισήγησης μου είναι ότι δεν μπορούμε να μιλάμε για επιστροφή στις πατρογονικές μας εστίες χωρίς μια πραγματική επανασύσταση του κυττάρου των τοπικών κοινωνιών, στο μέτρο του δυνατού, που δεν είναι άλλο από την ενοριακή, κοινοτική σύναξη των ανθρώπων. Στην ανάλυση που ακολουθεί, θα δειχθεί πως μόνο μέσω του κοινοτικού ενοριακού τρόπου ζωής διασώζεται η ανάπτυξη και ποιότητα των ανθρωπίνων σχέσεων και η εξύψωση του ανθρωπίνου προσώπου, ώστε στη πολυπόθητη επιστροφή μας να δύνανται να δημιουργηθούν οι συνθήκες ελεύθερης διαβίωσης και κοινωνίας για να είμαστε αυτό που πάντα ήμασταν στη μακραίωνα ιστορία μας.

Η ανάλυση μας βασίζεται πάνω στον μοναδικό Ελληνικό Τρόπο Ύπαρξης και τις προϋποθέσεις του, το Ήθος και την Στάση Ζωής του, κοινό τόσο στον αρχαιοελληνικό παγανιστικό κόσμο όσο και στη Ρωμισύνη, δηλαδή τον Χριστιανικό Ορθόδοξο Ελληνορωμαϊκό κόσμο και πολιτισμό. Τον πολιτισμό που μας κληροδότησε η Ρωμανία, η Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, η καταχρηστικά και λανθασμένα αποκαλούμενη σήμερα «Βυζαντινή». Ας μη ξεχνάμε πως ο λαμπρός διαχρονικός μας πολιτισμός ξεκινά από τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό και καταλήγει στον Χριστιανικό Ελληνορωμαϊκό πολιτισμό, αυτή την υπέροχη συνάντηση, σύνθεση και σύμφυση δύο φαινομενικά αντίθετων κόσμων και ρευμάτων, του Ελληνικού πνεύματος και του Χριστιανισμού, αναμφίβολα η συγκλονιστικότερη στιγμή στην Παγκόσμια Ιστορία. Άρα, όταν μιλάμε για την Ρωμισύνη, εννοούμε την προοδευτική σύμφυση των δύο αυτών συνιστωσών μέσα στα πλαίσια του Ρωμαϊκού κράτους, αρχικά ενιαίου και ακολούθως περιορισμένου στο ανατολικό μέρος αυτού. Η σύνθεση αυτή επιβιώνει ισχυρή μέχρι σήμερα και η όποια προσπάθεια διαχωρισμού και διάλυσης της είναι μάταιη και καταδικασμένη σε αποτυχία, παρά την αλλοτρίωση που έχουν υποστεί οι κοινωνίες μας.

Η μοναδικότητα του Ελληνικού Τρόπου Ύπαρξης νομίζω πως περιγράφεται υπέροχα και σύγχρονα από ένα δίστιχο του Διονύση του Σαββόπουλου:

*«Των Ελλήνων οι κοινότητες φτιάχνουν άλλο γαλαξία,
είτε με τις αρχαιότητες είτε με Ορθοδοξία»*

Αλλά, τι είναι αυτό που κάνει τόσο ξεχωριστές τις ελληνικές κοινότητες, ώστε να φτιάχνουν «άλλο γαλαξία»; Ποιο είναι αυτό το ειδοποιό στοιχείο που διαφοροποιεί την ρωμαϊκή στάση ζωής από άλλους πολιτισμούς και κοινωνίες; Και γιατί σε τελική ανάλυση αυτή η ειδοποιός διαφορά είναι ικανή να κάνει την απαίτηση μας για επιστροφή στις πατρογονικές μας εστίες, και την εκπλήρωσή της, γνήσια και όχι ψευδεπίγραφη; Θα προσπαθήσω να απαντήσω σε αυτά τα ερωτήματα εκθέτοντας και διευκρινίζοντας τα ουσιαστικά θεμέλια και προϋποθέσεις αυτού του τρόπου ύπαρξης μας.

Το κύριο χαρακτηριστικό αυτής της στάσης ζωής έχει να κάνει με το πως προσεγγίζουμε και βιώνουμε τον τρόπο πρόσβασης στην αλήθεια και την γνώση της πραγματικότητας γύρω μας. Στον ελληνικό πολιτισμό, διαχρονικά, ταυτίζουμε το *αληθεύειν* με το *κοινωνείν*. Η αλήθεια έχει δυναμικό χαρακτήρα, ο τρόπος πρόσβασης σε αυτή δεν μπορεί να είναι παρά μόνο αποτέλεσμα σχέσης, μετοχής στον κοινό λόγο. Δεν είναι μια στατική κατάσταση όπου ο άνθρωπος προσπαθεί να εξαντλήσει την κατανόηση του κόσμου στην ατομική διανοητική του ικανότητα.

Ο κοινός λόγος είναι λόγος κοινωνίας, γι' αυτό και «καθ' ότι αν κοινωνήσωμεν, αληθεύομεν, ά δε αν ιδιάσωμεν, ψευδόμεθα», όπως πρώτος μεταξύ των Ελλήνων φιλοσόφων επεσήμανε ο Ηράκλειτος. Αυτό σημαίνει πως γνωρίζουμε την αλήθεια όχι ως αντικείμενο της ατομικής αντιληπτικής ικανότητας, δηλαδή όχι με τον *ίδιον λόγον*, αλλά σαν αποτέλεσμα του συντονισμού του ατομικού με τον κοινό λόγο, που είναι ένα δυναμικό γεγονός. Το *ιδιάζειν* είναι η εμμονή στον άσχετο, δηλαδή χωρίς σχέση ατομικό λόγο.

Αυτό το σημείο κατανοείται πιο βαθιά αναφερόμενοι στην ετυμολογία της ελληνικής λέξης *α-λήθεια*. Για τον άνθρωπο, η καθόλου ύπαρξη δεν *λανθάνει*. Ο κόσμος φανερώνεται στον άνθρωπο ως λόγος, ο λόγος είναι η μη-λήθη των υπαρκτών, η *α-λήθεια* τους. Όμως, για να πραγματοποιηθεί ως λόγος, η αλήθεια των όντων πρέπει να συνιστά και να είναι αποτέλεσμα σχέσης με το σύνολο των ανθρώπων της κοινής συμβίωσης. Αν η ατομική νόηση προσπαθήσει να κατανοήσει την ύπαρξη χωρίς σχέση, τότε αυτή καθίσταται άλογος. Ο καθένας πρέπει να συμμετέχει στον κοινό λόγο για να δει *λογικά* τον κόσμο γύρω του, αλλά από εκεί και πέρα η ατομική κατανόηση εξαρτάται από τη νοητική ικανότητα της κάθε ανθρώπινης ύπαρξης, έχει δηλαδή ένα απόλυτο χαρακτήρα ετερότητας και ανομοιότητας. Κάτω από αυτές τις προϋποθέσεις κοινωνίας σχέσεων, ο άνθρωπος γίνεται *πρόσωπο*, διαφορετικά δεν είναι παρά ένα *άτομο*.

Θα μπορούσε να ρωτήσει κανείς: Ωραία, πως αυτή η απαίτηση για συμμετοχή στο κοινωνικό γίνεσθαι, σε μια κοινωνία σχέσεων, μετουσιώνεται στην πράξη και διαφοροποιεί τις κοινωνίες μεταξύ τους; Για παράδειγμα, τι κάνει την αρχαία

Αθήνα των μεγάλων τραγικών και φιλοσόφων, την Αλεξάνδρεια και την Αντιόχεια, τις κορωνίδες πόλεις του ελληνιστικού κόσμου αλλά και μεγάλα κέντρα του Ρωμαιορθόδοξου κόσμου, και την βασιλίδα των πόλεων Κωνσταντινούπολη με τους άφθαστους νόμους και την ευταξία, με το πρώτο πανεπιστήμιο στον κόσμο (το Πανδιδακτήριον), με τον αζεπέραστο από απόψεως αρχιτεκτονικής, τέχνης και πλούτου ναό της του Θεού Σοφίας, αλλά και μικρότερες κοινότητες του Ρωμαϊκού κόσμου, να διαφέρουν τόσο πολύ από «ημιβάρβαρες» κοινωνίες της εποχής εκείνης που είχαν κατορθώσει να θέσουν κάποιους στοιχειώδεις κανόνες συγκρότησης; Αλλά και σήμερα, παρά την αλλοτρίωση μας, τι κάνει τις κοινότητες μας, τις συνάξεις μας και τις βαθύτερες και ουσιαστικότερες πτυχές του βίου μας να διαφέρουν από αυτές άλλων λαών; Η απάντηση βρίσκεται στη διαφορά δυναμικής στην απαίτηση των ανθρώπων/πολιτών για συμμετοχή στο κοινωνικό γίνεσθαι, για στενές ανθρώπινες σχέσεις, ώστε να αληθεύουν σαν πρόσωπα και όχι σαν αυτονομημένες ατομικές οντότητες. Στον Ελληνικό/Ρωμαϊκό κόσμο αυτή η απαίτηση είναι ισχυρότατη. Ως αποτέλεσμα, το Γένος μας, διά μέσω των αιώνων, δημιούργησε το κοινοτικό / ενοριακό σύστημα, το οποίο διασφαλίζει τις ανωτέρω προϋποθέσεις για μια κοινωνία προσώπων όπου, όταν λειτουργεί σωστά, κυριαρχεί το ρωμαϊκό φιλότιμο (μια λέξη και μια έννοια που δεν έχει όμοια της σε καμιά άλλη γλώσσα και πολιτισμό – ατράνταχτη απόδειξη της μοναδικότητας της γνήσιας ελληνικής/ρωμαϊκής κοινότητας).

Και αν νομίζετε πως θεωρητικολογώ, έρχεται το βίωμα για να επαληθεύσει τη θεωρία! Και δεν υπάρχει καταλληλότερος κριτής από τον Ρωμίο πρόσφυγα που έχει νιώσει στο πετσί του τι σημαίνει εκτοπισμός. Καταλαβαίνεις κάτι βαθιά στη ψυχή σου όταν το χάσεις. Όσοι χάσαμε τις πατρογονικές μας εστίες θα συμφωνήσουμε πως μία από τις τραγικότερες συνέπειες της Τουρκικής εισβολής και του επακολουθήσαντος ξεριζωμού είναι η διάλυση της Ρωμαϊκής ενοριακής σύναξης των τοπικών κοινωνιών. Με τον όρο «ενοριακή σύναξη» δεν σημαίνουμε απλώς την αγαπητική σχέση των ανθρώπων στα πλαίσια των δραστηριοτήτων της εκκλησίας ενός χωριού ή πόλης, μεγάλης ή μικρής, αλλά γενικότερα όλες τις εκφάνσεις του κοινωνικού βίου που συνιστούν σχέση *εκκλησιαστική* με την αρχέγονη έννοια του όρου.

Η βίαιη διάλυση της ενοριακής σύναξης ήταν και είναι ένα τραυματικό γεγονός που σφράγισε ανεξίτηλα την ψυχή κάθε εκτοπισμένου. Επέφερε ένα συντριπτικό χτύπημα στον συνδετικό ιστό που μας κρατούσε ενωμένους σε μια κοινωνία προσώπων. Ο εκτοπισμένος χάνοντας την επαφή και την προσωπική σχέση με τους συνανθρώπους – συγχωριανούς ή συμπολίτες του χάνει ένα μέρος από τον εαυτό του, την ψυχή του. Το ανθρώπινο πρόσωπο, αυτό που στην ετερότητα του ενός συγκεφαλαιώνει και συμπεριλαμβάνει την ενότητα των πολλών, αρχίζει και κατατεμαχίζεται. Ο εκτοπισμένος, άθελα του, εξατομικεύεται σε μεγάλο βαθμό και δυσκολεύεται να αναπτύξει νέες σχέσεις στο καινούργιο περιβάλλον που θα βρεθεί ώστε να αναπληρώσει και να επανέλθει στην πληρότητα της πρότερης κατάστασης, για χρόνια πολλά, τολμώ να πω και μέχρι σήμερα. Μάλλον θα έλεγα πως αυτό είναι αδύνατο γιατί ο τόπος, ο γεωγραφικός χώρος είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένος με την πραγματοποίηση της σύναξης και δεν μπορεί να υποκατασταθεί πλήρως.

Θα δώσω το παράδειγμα των δικών μου βιωμάτων και της δικής μου κωμόπολης, της Ακανθούς, τα ίδια ισχύουν για κάθε εκτοπισμένο και κάθε κατεχόμενη ενορία, χωριό, κωμόπολη ή πόλη. Οι μνήμες των βιωμάτων στη γη της Ακανθούς είναι τόσο ισχυρές που κανένας άλλος γεωγραφικός χώρος δεν μπορεί να λειτουργήσει ενοποιητικά προς την κατεύθυνση επανασύνδεσης των προσώπων στην αρχέτυπη κοινωνία. Για παράδειγμα, όταν γίνονται οι ετήσιες συνάξεις επ'ευκαιρία της εορτής της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος, μπορεί οι άνθρωποι να χαίρονται γιατί συναντούν αγαπημένα γνωστά πρόσωπα που είχαν καιρό να δουν, αλλά πάντα υπάρχει το «κάτι που λείπει». Η ίδια η απουσία του ανεπανάληπτου και μοναδικού χώρου και ότι τον συγκροτεί, τα πανέμορφα τοπία, το γραφικό χωριό, τα ξωκλήσια του και ο μεγαλοπρεπής ναός του Χρυσοσώτηρα, επενεργεί σαν μια αδυσώπητη μηχανή του χρόνου που ροκανίζει ακόμη και το παρόν. Είμαι σίγουρος πως παρόμοια βιώματα και συναισθήματα έχετε και έχουν όσοι κατάγεστε από την Κερύνεια μας, τη Λάπηθο, τον Καραβά.

Αυτή η καταλυτική επίδραση της απουσίας του γεωγραφικού χώρου, του γενέθλιου τόπου μας, πάνω στην καθημερινή μας ζωή και τον ψυχισμό μας αποδεικνύει και κάτι άλλο. Δείχνει πως ούτε η διατήρηση του θεμελιακού

κυττάρου κάθε κοινωνίας, που είναι η οικογένεια με την στενή και ευρύτερη έννοια του όρου, είναι ικανή να επουλώσει το τραύμα που δημιουργεί στην αυτοσυνειδησία και ισορροπία του ανθρωπίνου προσώπου η απώλεια του τόπου και η διάλυση της ενοριακής σύναξης. Και μη μου πει κανείς εκτοπισμένος πως βαθιά μέσα στη ψυχή του δεν νοιώθει αυτό το τραύμα.

Θα ισχυρισθούν ίσως κάποιοι πως αυτά δεν ισχύουν για τους νεότερους που δεν έζησαν στα πατρογονικά χώματα, στις κατεχόμενες κοινότητες μας, που γεννημένοι και μεγαλώνοντας στην προσφυγιά έχουν άλλες προσλήψεις και παραστάσεις. Πως ο πόθος για επιστροφή και επανίδρυση της ενοριακής σύναξης βαίνει προοδευτικά μειούμενος και σύντομα θα εξαλειφθεί. Αυτός ο ισχυρισμός είναι έωλος. Η ηχώ των βιωμάτων σε μια Ρωμαίικη κοινότητα είναι τόσο ισχυρή που περνά από γενιά σε γενιά. Θα φέρω σαν παράδειγμα τις μικρασιάτικες πατρίδες, την Πόλη, την Καππαδοκία, τον Πόντο. Οι μνήμες, εκατό χρόνια μετά την Μικρασιατική καταστροφή και τον ξεριζωμό, με την αναγκαστική ανταλλαγή των πληθυσμών, παραμένουν άσβεστες και ισχυρές. Πιστεύει κανείς πως δοθείσης της δυνατότητας να ξαναζήσουν Ρωμιοί στη Τραπεζούντα, την Σαμψούντα και στα πιο μικρά χωριά του Πόντου, δεν θα υπήρχε σήμερα ισχυρή τάση για επανασύσταση των ρωμαίικων κοινοτήτων στα πατρογονικά τους χώματα; Πιστεύετε πως προτιμούν να εορτάζουν τις γιορτές της Παναγίας στο Βέρμιο όρος παρά στην Παναγιά του Σουμελά;

Θα πρέπει να έχει γίνει σαφές εκ των ανωτέρω λεχθέντων πως η βασική προϋπόθεση για μια αυθεντική επιστροφή στα πατρογονικά μας χώματα είναι η δυνατότητα επανίδρυσης των κοινοτήτων μας και των ενοριακών μας συνάξεων σε τέτοιο βαθμό ώστε να διασώζεται ο ρωμαίικος τρόπος ζωής μας. Διότι αυτό είναι το ουσιαστικά ζητούμενο. Η επανίδρυση κοινότητας και σύναξης, φυσικά, είναι άρρηκτα συνδεδεμένη και με δυνατότητα προσφοράς Ρωμαίικης παιδείας. Χωρίς αυτές τις προϋποθέσεις, η όποια επιστροφή θα είναι ψευδεπίγραφος, θα είναι βασισμένη σε ένα επίπεδο εξατομικευμένης ανθρώπινης ύπαρξης, σε αυτονομημένες ιδιάζουσες ατομικές ανθρώπινες μονάδες, που δεν θα συνιστούν σύναξη.

Αμφιβάλλω αν αυτή η οπτική γωνία για την επιστροφή των εκτοπισμένων στις πατρογονικές τους εστίες έχει τονισθεί αρκετά στις συζητήσεις / συνομιλίες για την επίλυση του προβλήματος μας, και είναι προφανές ότι απουσίασε σε μεγάλο βαθμό από τα διάφορα σχέδια λύσης που έχουν προταθεί και ιδίως από το Σχέδιο Ανάν που ετέθη ενώπιον του λαού και απερρίφθη. Συχνά δε, διαμαρτυρόμαστε πως υπάρχει αδυναμία κατανόησης σε βάθος του προβλήματος μας από την λεγόμενη «Διεθνή Κοινότητα» και τους Ευρωπαίους εταίρους μας, ιδιαίτερα στα θέματα της επιστροφής των προσφύγων και του περιουσιακού, που φυσικά αντανακλούν και στο ευρύτερο θέμα του συνταγματικού και της δομής του κράτους. Διερωτηθήκαμε ποτέ γιατί να συμβαίνει αυτή η αδυναμία κατανόησης;

Η συνήθης απάντηση που ακούει κανείς είναι πως λόγοι γεωπολιτικοί, γεωστρατηγικοί και τα στεγνά συμφέροντα των δυνατών, των «εμπόρων των εθνών» κατά τον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη, κάνει διστακτική την Διεθνή Κοινότητα να βάλει πίεση στην κατοχική Τουρκία για κάμψη της αδιαλλαξίας της. Η Ευρωπαϊκή Ένωση όμως, οι βασικές ελευθερίες, το κοινοτικό κεκτημένο; Γιατί δεν τονίζεται από τους εταίρους στην Τουρκία πως αυτές οι έννοιες / αξίες έχουν ύψιστη προτεραιότητα; Γιατί στις συζητήσεις / συνομιλίες και στα σχέδια λύσης υπεισέρχονται θέματα / ιδέες περί χρηστών αντί ιδιοκτητών περιουσιών, για ανταλλαγές περιουσιών, για ελεγχόμενες επιστροφές; Μήπως εκτός από τα γεωπολιτικά και οικονομικά τους συμφέροντα, οι ισχυροί εταίροι μας, εκ παραδόσεως και ιδίου πολιτισμού, βλέπουν από κάποια άλλη οπτική γωνία τα θέματα αυτά;

Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα είναι καταφατική. Για να το διευκρινίσουμε, πρέπει να κατανοήσουμε πως ιστορικά μια δραστικά διαφορετική στάση ζωής, ως προς τον ελληνορωμαϊκό χριστιανικό πολιτισμό, εμφανίσθηκε στον χώρο της Δυτικής Ευρώπης με την προοδευτική εισβολή των βαρβαρικών (κυρίως γερμανικών, τευτονικών) φυλών και την κατάρρευση του δυτικού ρωμαϊκού κράτους. Η συγχώνευση και επιβολή των φυλών αυτών πάνω στους γηγενείς ρωμαϊκούς πληθυσμούς δημιούργησε προοδευτικά τα ευρωπαϊκά έθνη και διαμόρφωσε τον λεγόμενο *Δυτικοευρωπαϊκό* πολιτισμό. Με αφετηρία τον θεολογικό σχολαστικισμό του Δυτικού μεσαίωνα και μετά από αρκετά στάδια

εξέλιξης φυσικά. Βασικά χαρακτηριστικά του είναι η ταύτιση της αλήθειας με τον υποκειμενικό λόγο, και λιγότερο με το κοινωνείν, δηλ. η εξατομίκευση της ύπαρξης εις βάρος των ανθρωπίνων σχέσεων, ο άκρατος ρασιοναλισμός και αιτιοκρατία, η χρησιμοθηρική γνώση και η απολυτοποίηση της Τεχνικής. Αυτή την απόκλιση από τον Ρωμαίικο πολιτισμό, αυτή την ιδιάζουσα διαφοροποίηση του Χριστιανισμού και του ελληνορωμαϊκού πνεύματος, την εκφράζει εναργέστατα στο εμβληματικό ποίημα του «Νεόφυτος ο Έγκλειστος μιλά» (Εγκλείστρα, Νοέμβριος 53) ο νομπελίστας ποιητής μας Γιώργος Σεφέρης:

*«Υπέρογκες αρχιτεκτονικές· Λαρίων Φαμαγκούστα Μπουφαβέντο· σχεδόν
σκηνικά.*

*“Ημασταν συνηθισμένοι να το στοχαζόμαστε άλλιώς το «Ίησοῦς Χριστὸς Νικᾶ»
πού εἶδαμε κάποτε στὰ τείχη τῆς Βασιλεύουσας, τὰ φαγωμένα ἀπὸ
γυφτοτσάντιρα καὶ στεγνὰ χορτάρια,
μὲ τοὺς μεγάλους πύργους κατάχαμα σὰν ἐνὸς δυνατοῦ πού ἔχασε, τὰ ριγμένα
ζάρια.*

*Γιὰ μᾶς ἦταν ἄλλο πράγμα ὁ πόλεμος γιὰ τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ
καὶ γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου καθισμένη στὰ γόνατα τῆς Ὑπερμάχου
Στρατηγοῦ,*

*πού εἶχε στὰ μάτια ψηφιδωτὸν τὸν καημὸ τῆς Ρωμισσύνης, ἐκείνου τοῦ
πελάγου τὸν καημὸ σὰν ἦβρε τὸ ζύγιασμα τῆς καλοσύνης.*

*Ἄς παίζουν τώρα μελοδράματα στὰ σκηνικὰ τῶν σταυροφόρων Λουζινιά
κι ἄς φλομώνουμε μὲ τὸν καπνὸ πού μᾶς κουβάλησαν ἀπὸ τὸ βοριά.*

*Ἄσ’ τους νὰ τρώγουνται καὶ ν’ ἀνεμοδέρνονται ὡσὰν τὸ κάτεργο πού δένει
μοῦδες· Καλῶς μᾶς ἦρθατε στὴν Κύπρο, ἀρχόντοι. Τράγοι καὶ μαῖμοῦδες!»*

Το ποίημα εκφράζει με ανεμπάνληπτο τρόπο την πολιτιστική διαφορά μεταξύ της Ρωμαϊκής παράδοσης του τόπου μας και των κατακτητῶν Σταυροφόρων Λουζινιά, και την αγωνία και τους αγώνες του λαού μας να διατηρήσει την ταυτότητα του.

Ο Δυτικοευρωπαϊκός τεχνοκρατικός πολιτισμός έχει σήμερα τάσεις παγκοσμιοποίησης (δηλαδή ο όρος «Δύση» και «Δυτικός» άνθρωπος σημαίνει κάτι περισσότερο από μια γεωγραφική περιοχή), αλλά όσον αφορά εμάς,

θεωρώ ότι αυτό ισχύει μόνο κατ' επίφαση. Μπορεί, για παράδειγμα, να ανήκουμε στην αρχιτεκτονική και γεωπολιτική δομή αυτού που αποκαλούμε «Ευρώπη» και «Δύση», αλλά κατά βάθος είναι εμφανείς οι ειδοποιείς διαφορές στη γενικότερη στάση ζωής, παρά την αλλοτρίωση που έχουμε υποστεί ή κινδυνεύουμε να υποστούμε.

Στα μάτια λοιπόν του «Δυτικού» ανθρώπου, με την γενικευμένη έννοια του όρου, σημαντικά και θεμελιώδη θέματα ουσίας για το Ρωμαίικο θεωρούνται μειωμένης σημασίας και βαρύτητας, και ως τέτοια δεν πρέπει να βάζουν εμπόδια στη γεφύρωση των όποιων διαφορών και διενέξεων έχουμε. Στη δική μας συγκεκριμένη περίπτωση, να βάζουν εμπόδια στην επίτευξη λύσης του Κυπριακού προβλήματος, ενός κατ' εξοχή προβλήματος εισβολής και κατοχής. Το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα, πιστεύω, έχει να κάνει με το θέμα της ελεύθερης εγκατάστασης, της παρουσίας και της επανίδρυσης σύναξης και κοινότητας. Θυμηθείτε τα λόγια ενός πρώην υπουργού εξωτερικών των ΗΠΑ: «Οι Ελληνοκύπριοι θα ζείτε για πάντα στην Κύπρο, αλλά όχι σε ολόκληρη την Κύπρο». Και γιατί όχι! Γιατί να μην ανταλλαχθούν οι περιοχές, τι σημασία έχει το που ζεις; Και αν σου επιτραπεί η εγκατάσταση στα υπό κατοχή εδάφη, τι σημασία έχει αν ζεις απομονωμένος χωρίς επαρκείς προϋποθέσεις σύγκλισης ρωμαϊκής κοινότητας; Ή, δεν σου αρκεί να επισκέπτεσαι όποτε θέλεις τους τόπους σου αλλά σαν περιηγητής και τουρίστας; Γιατί επιμένεις να σου αποδοθούν πίσω οι ναοί σαν χώροι λατρείας, αφού τον Θεό μπορείς να τον λατρεύεις οπουδήποτε, μια καθημερινή ατομική προσευχή είναι επαρκής για την σωτηρία της ψυχής σου; Αυτά τα επιχειρήματα μπορεί να ακούγονται αδιανόητα στα δικά μας αυτιά αλλά, για παράδειγμα, δεν ακούγονται καθόλου έτσι σε μια τυπική αγγλοσαξωνική κατά βάση κοινωνία όπως η Αμερικανική. Όπου είναι φυσιολογικό να ζεις σήμερα στη Βόρεια Ντακότα και να βρεθείς αύριο στην Αριζόνα, χωρίς πραγματικά ισχυρό δεσμό με τη γη σου και τους γύρω σου, ή να ζεις σαν μια ατομική μονάδα μέσα στα εκατομμύρια των μεγαλουπόλεων. Όπου δεν υπάρχουν ιστορικά σημεία και μνημεία αναφοράς που να σημαδεύουν την ταυτότητα σου, διότι αυτά είναι αλλού, σε άλλες ηπείρους.

Εμείς, όμως, που έχουμε πολλά τέτοια ιστορικά σημεία και μνημεία αναφοράς στα κατεχόμενα μέρη μας, από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, τα οποία μαζί με τον χώρο και το συναπάντημα των ανθρώπων έχουν συνδιαμορφώσει την ύπαρξη και τον χαρακτήρα μας, δεν μπορούμε να σκεφτόμαστε έτσι. Και αν οι εμπλεκόμενοι στο πρόβλημα μας προβάλλουν τέτοια επιχειρήματα γιατί κατά βάθος τα πιστεύουν, ή/και με απώτερο σκοπό την εξυπηρέτηση γεωπολιτικών και οικονομικών συμφερόντων και για να κατευνάζουν και χαϊδεύουν την κατοχική Τουρκία, εμείς οφείλουμε να τονίζουμε και να απαιτούμε την εφαρμογή του ευρωπαϊκού κεκτημένου και των βασικών ελευθεριών. Γιατί αυτές οι αξίες υπερτερούν και καθορίζουν την μορφή του κράτους που επιθυμούμε να έχουμε και δεν μπορεί να γίνει αποδεκτός διακανονισμός που τις αντιστρατεύεται ή παραβιάζει. Παράλληλα, θα πρέπει να γίνεται σαφές σε όλους ότι για μας στον πυρήνα του κεκτημένου και των βασικών ελευθεριών βρίσκεται η δυνατότητα να υπάρχουμε και να ζούμε σε ρωμαϊκή ενορία και σύναξη, ανεξαρτήτως μεγέθους.

Αυτές οι ελάχιστες προϋποθέσεις δεν είναι δυνατό να μη ληφθούν υπόψη πριν την υπογραφή συμφωνίας τελικής λύσης του προβλήματος μας. Δεν θα δώσω όνομα σε αυτή τη λύση. Φτάνει να σέβεται αυτές τις προϋποθέσεις. Ας μην ξεχνάμε πως όταν πέφτουν υπογραφές δεσμεύονται οι λαοί. Δεν μπορούμε να δεχτούμε ανταλλαγές πληθυσμών και περιουσιών. Το μέγα λάθος που έγινε με τις ανταλλαγές πληθυσμών και περιουσιών στη Μικρά Ασία δεν πρέπει να επαναληφθεί στην Κύπρο.

Αν και ακούγεται τετριμμένο, τελειώνοντας, θα ήθελα να τονίσω την ανάγκη για ενότητα ψυχής και κοινού σκοπού μεταξύ μας. Υπάρχει αυτή η ενότητα; Φοβάμαι πως όχι στον επιθυμητό βαθμό. Πολλές φορές αιωρείται στην ατμόσφαιρα μια συγκεχυμένη εικόνα των στόχων μας, διαφορετικές ερμηνείες, αποπροσανατολισμός από τα ουσιώδη στα επουσιώδη, διαστρέβλωση των εννοιών, διαφωνίες όσον αφορά τις ερμηνείες για τη λύση που επιδιώκεται, με αποτέλεσμα τη διάρρηξη του ψυχικού δεσμού τόσο στο επίπεδο της ηγεσίας όσο και μεταξύ των πολιτών. Ας εστιάσουμε λοιπόν στα ουσιώδη. Ενορία και Ρωμαϊκή κοινότητα για αυθεντική επιστροφή στα πατρογονικά εδάφη μας.

Οι επιλογές που έχουμε είναι μεταξύ ενότητας και αγώνα για να παραμείνουμε Ρωμιοί και ελεύθεροι, με την επιδίωξη να ζήσουμε ξανά σε όλη την Κύπρο, και διχασμού, αλληλοφαγωμάρας και υποχωρητικότητας για να καταντήσουμε απονευρωμένοι και ραγιάδες στη μισή, μονίμως υποτελείς σε μια νέο-Οθωμανική Τουρκία. Ελπίζω και εύχομαι να εγερθούμε στο ύψος των περιστάσεων ώστε να επιλέξουμε την πρώτη επιλογή.

Σας ευχαριστώ που με ακούσατε.